

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА БОГОСЛОВ'Я ТА ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

СИЛАБУС

навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГА (включаючи електронну пошту, робочий час / місцезнаходження тощо).

Викладач (-і)	Северинюк Валентин Матвійович
Контактний тел.	+38(061)764-67-50 (внутр. 138)
E-mail:	
Сторінка курсу на сайті підтримки навчальних програм КПУ	http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/enrol/index.php?id=516
Консультації	<i>Очні консультації:</i> за графіком консультацій, а. 418, головний корпус КПУ <i>Консультації off-line:</i> шляхом повідомлення на сторінці навчальної дисципліни сайту підтримки навчальних програм КПУ http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/message

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна «Історії України та української культури» є нормативною для студентів бакалаврської програми спеціальності 274 Автомобільний транспорт (освітні програми: Автомобільний транспорт). Згідно з навчальним планом денної форми навчання вивчення дисципліни заплановано на 1 семестрі (1 курсу).

Освітній процес з дисципліни здійснюється за такими формами: навчальні заняття; самостійна робота; контрольні заходи. Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є: лекції; семінарські заняття, а також консультації.

Самостійна робота студентів полягає у засвоєнні вивченого навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача.

Консультації призначені для роз'яснення студентам теоретичних або практичних питань.

Засвоєння навчального матеріалу перевіряється за допомогою поточного контролю, який здійснюється на семінарських заняттях у формі усних відповідей, самостійних робіт та модульних контрольних робіт.

Підсумковий (семестровий) контроль після завершення 1 семестру здійснюється у формі екзамену.

ФОРМАТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна кількість годин – 120 год., у т. ч. 56 годин аудиторних занять і 64 години самостійної роботи студента. Кількість кредитів ECTS – 4.

Всього кредитів	Всього годин	Аудиторних годин	У тому числі			Сам. робота
			Лекц.	Лабор.	Семін. (практ.)	
4	120	56	32	-	24	64

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

	Курс (рік навчання)	Семестр	Цикл підготовки	Нормативна/ вибіркова
	1	1	загальна	нормативна

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни - є формування в студентів системи знань про основні поняття національної культури в генезі світового співтовариства; повернення до витоків українського народу та до загальнолюдських цінностей; орієнтації молоді на поважне відношення до національно-культурних досягнень та особливостей розвитку матеріальної та духовної культури.

Завдання навчальної дисципліни

- використовуючи теоретично-методологічні підходи, висвітлити навчально-науковий курс з Історії України та української культури, створивши умови для його засвоєння;
- допомогти зрозуміти студентам витoki українського народу та переваги державної незалежності;
- простежити формування української народності та її нації;
- проаналізувати генезу української національної ідеї.

ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні періоди політичного, соціально-економічного та культурного розвитку українського народу;
- особливості виникнення і розвитку всіх форм української держави;
- причини занепаду українського життя і втрати власної державності;
- передумови національного відродження і хід визвольних змагань за відродження власної державності;
- головні чинники здобуття української національної незалежності;
- ключові поняття культури, її структуру та функції, місце в системі світової цивілізації;
- історичні етапи становлення та розвитку української культури;
- еволюцію культури в період первісної доби;
- умови виникнення, особливе та спільне в культурі Київської Русі;
- взаємовпливи українського Відродження з ренесансною культурою європейською культурного простору;
- провідні художні стилі та шедеври вітчизняної культури;

- розвиток культури України в XVII – XVIII ст.;
- досягнення української культури XIX ст.;
- основні тенденції розвитку української культури в XX – XXI ст.

Після вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- аналізувати історичні явища, розрізняючи їх причини та наслідки;
- узагальнювати історичні факти та робити висновки;
- логічно і послідовно відстоювати власну точку зору;
- використовувати принципи історизму і об'єктивності в оцінюванні фактів, подій, явищ; знаходити тип, характер, історичний контекст тих чи інших духовних цінностей, виходячи із засвоєних знань з історії вітчизняної культури;
- аналізувати явища духовного життя в Україні;
- вільно орієнтуватися в процесах розвитку української культури як оригінальної гілки слов'янської та світової культури;
- збагачувати власну духовну культуру через самоосвіту;
- формувати власне ставлення до процесів та стилів української культури;
- турбуватися про збереження та примноження національної культурної спадщини;
- застосовувати знання отримані в процесі вивчення курсу «Історія української культури» на інших предметах навчальної програми та в повсякденному житті.

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 274 Автомобільний транспорт (освітня програма: Автомобільний транспорт) сприяє формуванню **компетентностей та програмних результатів навчання** :

Загальні компетентності:

ЗК 4. Здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї професії, застосовувати принципи деонтології при виконанні професійних обов'язків.

ЗК 9. Здатність усвідомлювати відповідальність за результати своєї професійної діяльності перед громадськістю.

ЗК 10. Здатність вирішувати проблеми у нових і нестандартних професійних ситуаціях з урахуванням стану та розвитку автомобільного транспорту, соціальної і етичної відповідальності за прийняті рішення.

ЗК 11. Здатність застосовувати професійні та особистісні якості для забезпечення конкурентоспроможності на українському та міжнародному ринку праці.

Програмні результати навчання:

РН 4. Дотримуватися принципів деонтології та етики у професійній діяльності.

РН 10. Ідентифікувати майбутню професійну діяльність як соціально значущу для ефективного розвитку країни.

РН 11. Аргументувати інформацію для прийняття рішень, нести відповідальність за них у стандартних і нестандартних професійних ситуаціях.

РН 12. Демонструвати свою професійну діяльність та особистісні якості на ринку.

ПЛАН КУРСУ

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Практ (сем.)	Завдання для самостійної роботи
Тема 1. Витоки українського народу та його державності Тема 2. Україна княжої доби та її роль у світовій історії Тема 3. Україна у складі Польщі	6	2	Теми 1-3 1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Підготовка до семінарського заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури 3. Самостійне опрацювання теоретичних питань: – вивчити теоретичний матеріал залікового модуля; – виконати та захистити індивідуальний варіант самостійної роботи. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема 4. Козацька доба Тема 5. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. Формування української держави	4	4	Теми 4-5 1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Підготовка до семінарського заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури 3. Самостійне опрацювання теоретичних питань: – вивчити теоретичний матеріал залікового модуля; – виконати та захистити індивідуальний варіант самостійної роботи; – здійснити перевірку отриманих знань шляхом виконання завдань модульного контролю № 1. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема 6. Велика «Руїна» Тема 7. Гетьманщина. Ліквідація української автономної державності Тема 8. Україна у складі Російської та Австро-Угорської імперії	4	4	Теми 6-8 1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Підготовка до семінарського заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури 3. Самостійне опрацювання теоретичних питань: – вивчити теоретичний матеріал залікового модуля; – виконати та захистити індивідуальний варіант самостійної роботи; 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема 9. Україна в умовах капіталістичної модернізації економіки Тема 10. Українська національно демократична революція 1917 – 1921 рр. Тема 11. Міжвоєнний період історії українського народу (1921 – 1939 рр.)	6	4	Теми 9-11 1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Підготовка до семінарського заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури 3. Самостійне опрацювання теоретичних питань: – вивчити теоретичний матеріал залікового модуля; – виконати та захистити індивідуальний варіант самостійної роботи; – здійснити перевірку отриманих знань шляхом виконання завдань модульного контролю № 2. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема 12. Україна в роки Другої світової війни Тема 13. Суспільно-політичний, соціально-економічний розвиток України від другої половини 40-х – до початку 80-х рр. XX ст.	4	4	Теми 12-13 1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Підготовка до семінарського заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури 3. Самостійне опрацювання теоретичних питань: – вивчити теоретичний матеріал залікового модуля; – виконати та захистити індивідуальний варіант самостійної роботи. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема 14. Національно-державне відродження українського народу Тема 15. Незалежна Україна в сучасному світі	4	2	Теми 14-15 1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Підготовка до семінарського заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури 3. Самостійне опрацювання теоретичних питань: – вивчити теоретичний матеріал залікового модуля; – виконати та захистити індивідуальний варіант самостійної роботи; – здійснити перевірку отриманих знань шляхом виконання завдань модульного контролю № 3. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема 16. Історія української	4	4	Теми 16-17

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Практ (сем.)	Завдання для самостійної роботи
культури та її періодизація Тема 17. Культурні процеси в Україні XII – XXI ст.			1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Підготовка до семінарського заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури 3. Самостійне опрацювання теоретичних питань: – вивчити теоретичний матеріал залікового модуля; – виконати та захистити індивідуальний варіант самостійної роботи; – здійснити перевірку отриманих знань шляхом виконання завдань модульного контролю № 4. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Історія України та української культури» використовуються наступні види контролю:

1. Поточний контроль – здійснюється протягом семестру шляхом опитування на семінарських (практичних) заняттях, перевірки виконання тестових завдань, виконання лабораторних робіт, модульних контрольних робіт тощо. За змістом він включає перевірку ступеню засвоєння студентом навчального матеріалу, який охоплюється темою лекційного та семінарського заняття, уміння самостійно опрацьовувати навчально-методичну літературу, здатність осмислювати зміст теми, уміння публічно та письмово представити певний матеріал, а також виконання завдань самостійної роботи.

2. Підсумковий семестровий контроль – здійснюється у формі письмового екзамену відповідно до графіка освітнього процесу шляхом визначення ступеню засвоєння студентом навчальної дисципліни за результатами виконання обов'язкових завдання поточного (модульного) контролю.

Для оцінювання студентів використовується система накопичування балів. Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в КПУ» підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS.

Бали нараховуються за виконання завдань аудиторної роботи, контрольних (модульних) завдань, тестів.

Результати поточного контролю здобувачів вищої освіти є складовими елементами підсумкової оцінки з дисципліни.

Оцінка рівня роботи студента протягом семестру під час навчальних занять та самостійної роботи здійснюється у межах 85 балів. Вага екзамену у підсумковій оцінці 15 балів.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО (СЕМЕСТРОВОГО) ОЦІНЮВАННЯ

Поточне оцінювання під час навчальних занять та самостійної роботи																	Екзамен	Сума
Змістовний модуль 1					Змістовний модуль 2						Змістовний модуль 3				Змістовний модуль 4			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	15	100

**РОЗПОДІЛ БАЛІВ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО (СЕМЕСТРОВОГО)
ОЦІНЮВАННЯ**

Контрольний захід	Бали
	25
Модуль №1	5
Тест 1	5
Індивідуальний варіант самостійної роботи	10
Засвоєння теоретичного матеріалу	5
Модульна контроль № 1.	30
Модуль №2	5
Тест 2	5
Виконання реферату, есе	5
Індивідуальний варіант самостійної роботи	10
Засвоєння теоретичного матеріалу	5
Модульна контроль № 2.	20
Модуль №3	5
Тест 3	5
Індивідуальний варіант самостійної роботи	5
Засвоєння теоретичного матеріалу	5
Модульна контроль № 3.	10
Модуль №4	15
Тест 4	5
Засвоєння теоретичного матеріалу	10
Екзамен	15
Разом	100

Шкала оцінювання: 100-бальна, національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білоцерківський В.Я. Історія України. – К., 2007. – 536 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник для студ. вищ. навч. закл. – 7-е вид., доп. – К.: Академвидав, 2018. – 720 с.
3. Гончарук П.С. Історія України з найдавніших часів до початку ХХ ст. Курс лекцій. К., 2005. – 526 с.
4. Історія України : навчальний посібник / В. І. Танцюра, С. М. Куліш, О. О. Пересада. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 492 с.
5. Історія та культура України (ХХ-ХХІ ст.) : навчальний посібник / Н. І. Крилова, О. В. Сараєва. – Маріуполь : ПДТУ, 2018. – 157 с.
6. Історія України: актуальні питання ХХ-ХХІ ст. : навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / уклад. О. В. Сараєва. – Маріуполь : ПДТУ, 2016. – 198 с.
7. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / [О. М. Бут, М. І. Бушин, Ю. І. Вовк та ін.]; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина, д.і.н., проф. О. І. Гуржія; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т.– Черкаси: ЧДТУ, 2016. – 644 с.
8. Історія України: навч. посіб. для студ. коледжів, технікумів та училищ / О.Б.Комарніцький. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2015. – 596 с.
9. Нарис історії України ХХ століття: Навч. посіб. / За ред. В.А. Смолія. – Генеза, 2002. – 472 с.
10. Рибак І.В., Матвеев А.Ю. Історія України. К., 2005. – 200 с.
11. Рибалка І.К. Історія України: У 2 ч. – К., 1997. – 210 с.
12. Савченко Н.М., Подольський М.К. Історія України модульний курс. – К., 2006. – 544 с.
13. Северинюк В.М. Конспект лекцій з історії України ІХ–ХІХ ст. – Д., 2001. – 99 с.
14. Скрипнік М.О. Історія України. – К., 2003. – 368 с.
15. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст. – К., 1997.
16. Бокань В. Історія культури України : навч. посібник / Володимир Бокань, Леонтій Польовий. – К. : МАУП, 2002. – 256 с.
17. Культурологія: теорія та історія культури : навч. посібник / за ред. І.І. Тюрменко – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 370 с.
18. Мадей Н.М. Історія української культури : навчальний посібник / Н.М. Мадей. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 316 с.

- 1 Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани запорізького козацтва. – К., 1993.
- 2 Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953 рр.: В 2 т. – К., 1994.
- 3 Білоус А.О. Політичні об'єднання в Україні. – К., 1993.
- 4 Борисенко В. Українська держава у другій половині XVII ст. // Київська старовина. – 1994. – № 1.
- 5 Борисенко В. Тернистий шлях державотворення (Історичний досвід XV ст.) // Київська старовина. – 1994. – № I.
- 6 Грушевський М.С. Історія України - Руси: В 10-т., 11 кн. – К., 1991–1998.
- 7 Гуржій О.І. Українська козацька держава в другій половині XVII – XVIII ст.: Кордони, населення, право. – К., 1996.
- 8 Енциклопедія історії України. Т. 9: Прил – С / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Вид-во «Наукова думка», 2012. – 944 с.
- 9 Коваль М.В. Друга світова війна та історична пам'ять // Український історичний журнал. – 2000. – № 3–4.
- 10 Коваль М.В. ОУН – УПА: між "третім рейхом" і сталінським тоталітаризмом // Український історичний журнал. – 1994. – № 2–3.
- 11 Котляр М. Галицько-Волинське князівство // Український історичний журнал. – 2000. – № 1.
- 12 Леп'явко С. Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні. – Чернігів, 1996.
- 13 Мовчан О.М. Голод 1921–1923 рр. в Україні // Український історичний журнал. – 1990. – № 10, 12.
- 14 Панченко П.П. Деформації в розвитку українського села у 80-х – на поч. 90-х рр. // Український історичний журнал. – 1992. – № 1.
- 15 Алексієвець Л.М. Києво-Могилянська академія у суспільному житті України і зарубіжних країн (XVII–XVIII ст.) / Л.М. Алексієвець. – Тернопіль : Збруч, 1999. – 264 с.
- 16 Архітектура Львова. Часи і стилі XIII–XXI ст. / М. Бевз, Ю. Бірюльов, Ю. Богданова, В. Дідик [та ін.]. – Львів : Центр Європи, 2008. – 720 с.
- 17 Гвоздев О.О. З історії театру і драми : навч. вид. / О.О. Гвоздев. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 200 с.
- 18 Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної української нації XIX–XX століття : навч. посібник / Я. Грицак. – К. : Генеза, 1996. – 360 с.
- 19 Дзюба І.М. Тарас Шевченко. Життя і творчість / І.М. Дзюба. – 2-ге вид., доопрацьов. – К. : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2008. – 718 с.
- 20 Епохи історії музики в окремих викладах. Бароко. Класика. Романтика. Нова музика : навч. посібник для студ. ВНЗ культури і мистецтв / ред. Юрій Семенов. – Одеса : Будівельник, 2004. – 240 с.
- 21 Історія української архітектури / Ю.С. Асєєв [та ін.] ; ред. В.І. Тимофієнко ; Українська академія архітектури. – К. : Техніка, 2003. – 472 с.
- 22 Кіномистецтво України в біографіях : кінодовідник / Державний комітет телебачення і радіомовлення України. – К. : АВДІ, 2004. – 712 с.
- 23 Кривошеєва Л.М. Історія української культури : методичні рекомендації до самостійної роботи / Л. М. Кривошеєва. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – 63 с.
- 24 Культурологія: українська та зарубіжна культура : навч. посіб. / М.М. Закович, І.А. Зязюн, О.Л. Шевнюк, О.М. Семашко [та ін.]. – 4-те вид., виправл. і доповн. – К. : Знання, 2009. – 589 с. – (Вища освіта XXI ст.).
- 25 Нариси з історії театрального мистецтва України XX століття / ред. В. Сидоренко ; Акад. мистец. України. – К. : Інтертехнологія, 2006. – 1054 с.
- 26 Петрук Н.К. Українська духовна культура XVI–XVII ст.: соціальна організація і формування простору національного буття / Н.К. Петрук. – Хмельницький : П.П. Ковалинський В.В., 2007. – 288 с.
- 27 Попович М.В. Нарис історії культури України / М.В. Попович. – К. : АртЕл, 1998. – 728 с.
- 28 Українська культура і мистецтво у сучасному державотворчому процесі: стан, проблеми, перспективи / ред. В.Г. Чернець ; Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. – К. : [б.в.], 2000. – 204 с.

12. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. Інститут історії України НАНУ - <http://history.org.ua/>
2. [Ізборник](http://litopys.org.ua/) - <http://litopys.org.ua/> <http://litopys.kiev.ua/>
3. EXLIBRIS :: українська електронна бібліотека - <http://www.ukrexlibris.com/>
4. Українська історична бібліотека - <http://ukrhistory.narod.ru/>
5. Історична веб-хрестоматія UKRAÏNARUS` - http://geocities.com/ua_ukraine/ukrainerus.html
6. Козацтво XV-XXI ст. - <http://cossackdom.com/>
7. [Українські сторінки - історія національного руху України](http://ukrstor.com/) - <http://ukrstor.com/>
8. [Правителі України](http://pravyteli.onestop.net/) - <http://pravyteli.onestop.net/>
9. [История Украины/Сергей Синоло](http://members.tripod.com/~sesna/ukraine/) - <http://members.tripod.com/~sesna/ukraine/>
<http://sesna.tripod.com/ukraine/>
10. [Історія України](http://unitest.com/uahist/) - <http://unitest.com/uahist/> <http://uahistory.kiev.ua/>
11. [Український одяг XIV - XVIII ст. Костюм Запорізького козацтва](http://sweetukraine.narod.ru/odyag/odyag1.html) - <http://sweetukraine.narod.ru/odyag/odyag1.html>
12. [Південно-західний фронт](http://www.ugz-front.h1.ru/) - <http://www.ugz-front.h1.ru/>
13. [Галицька Україна](http://halychyna.ukrbiz.net/) - <http://halychyna.ukrbiz.net/>
14. [Помаранчева хвиля](http://www.orange-wave.narod.ru/) - <http://www.orange-wave.narod.ru/>
15. [Хортиця](http://lazar.hortitsa.iatp.org.ua/) - <http://lazar.hortitsa.iatp.org.ua/>
16. [Крим та кримські татари](http://kirimtatar.com/) - <http://kirimtatar.com/>
17. [Українська електронна бібліотека](http://ukrcenter.com/library.asp) - <http://ukrcenter.com/library.asp>
18. [Уроки історії: Голодомор 1932-33 гг.](http://golodomor.org.ua/) - <http://golodomor.org.ua/>